

ОКРЕМА ДУМКА

судді Конституційного Суду України Сліденка І.Д. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини п'ятої статті 21 Закону України „Про свободу совісті та релігійні організації“

(справа про завчасне сповіщення про проведення публічних богослужінь, релігійних обрядів, церемоній та процесій)

Зважаючи на наявність Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини п'ятої статті 21 Закону України „Про свободу совісті та релігійні організації“ (справа про завчасне сповіщення про проведення публічних богослужінь, релігійних обрядів, церемоній та процесій) від 8 вересня 2016 року № 6-рп/2016 (далі – Рішення), прийнятого більшістю від фактичного складу Конституційного Суду України;

констатуючи той факт, що застосована методологія і аргументація та визначена на їх основі Конституційним Судом України неконституційність положень частини п'ятої статті 21 Закону України „Про свободу совісті та релігійні організації“ від 23 квітня 1991 року № 987–ХІІ зі змінами має суб'єктивний характер;

усвідомлюючи необхідність субстанційно-онтологічного аналізу для визначення недоліків та недосконалостей, які містяться в Рішенні;

користуючись правом на окрему думку, наданим статтею 64 Закону України „Про Конституційний Суд України“;

вважаю за необхідне висловити наступні **зауваження** щодо Рішення:

Усіляко підтримуючи резолютивну частину Рішення щодо скасування дозвільного порядку проведення публічних богослужінь, релігійних обрядів, церемоній та процесій, мушу висловити свої зауваження та заперечення щодо його мотивувальної частини.

I. Зауваження щодо концепції Рішення.

Конституційний Суд України концептуально вибудовує мотивувальну частину Рішення на тому, що поєднує статтю 35 та 39 Конституції України, тобто свободу віросповідань та свободу мирних зборів, і на основі такого

поєднання доводить неконституційність положень Закону України „Про свободу совісті та релігійні організації“. Однак Конституційний Суд України жодним чином не доводить зв'язку між цими правами, окрім як посиланнями на практику Європейського суду з прав людини. Ніякого субстанційного аналізу зв'язку між цими правами не наведено.

При цьому Конституційний Суд України проігнорував низку факторів, які визначають позиціонування фундаментальних прав у національній правовій системі. Серед них – функціональне призначення кожного з цих прав. Якщо свобода віросповідань є нормативним втіленням принципу толерантності – основи функціонування західної цивілізації після Вестфальського миру 1648 року й до сьогодні, то призначення свободи зборів насамперед полягає в необхідності забезпечення політичного індивідуального або колективного волевиявлення, а отже, є одним із основних факторів функціонування реальної демократії. Таким чином, якщо призначення толерантності – забезпечення міжконфесійного миру і не прямо – один із способів розділення публічної влади на світську і духовну, то свобода зборів є однією зі складових механізму демократичного правління. Історично свобода віросповідання з'явилась першою і довгий час існувала навіть без свободи зборів. Більше того, елементи свободи віросповідання можуть існувати без демократичного правління, в т.ч. без свободи зборів, що яскраво було доведено за советського режиму.

Таким чином, функціональне призначення цих прав – різне. Єдине, що їх об'єднує – фундаментальний характер.

Посилання на практику Європейського суду з прав людини як аргументація зв'язку між цими правами є не зовсім коректним. Не слід забувати, що цей орган функціонує відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, яка містить процесуальні гарантії прав і свобод. Норми матеріального права цікавлять Європейський суд з прав людини лише настільки, наскільки вони допомагають застосувати відповідні статті зазначеної Конвенції. Використання національних норм матеріального права *ad hoc* Європейським судом з прав

людини може мати суттєву специфіку, порівняно з їх безпосереднім застосуванням в національних правових системах.

Крім того, що зв'язок між вказаними правами не є ні очевидним, ні доведеним, Конституційний Суд України припустився іншої концептуальної помилки. Зв'язавши ці права беззастережно, Конституційний Суд України створив загальне правило для всіх випадків застосування свободи віросповідання та мирних зборів. Однак реальність відрізняється від такої теоретичної конструкції хоча б тому, що в багатьох випадках і для багатьох релігій чи навпаки атеїстичних практик, реалізація права на мирні збори не є необхідністю.

Тим більшу прикрість ця ситуація викликає тому, що Конституційний Суд України мав змогу досягти такого ж результату, застосувавши іншу методологію, а саме – витлумачити належним чином статтю 35 Конституції України. До того ж, застосовуючи евентуальне тлумачення частини другої цієї статті щодо можливості обмеження цього права, була змога шляхом телеологічного тлумачення встановити межі такого роду обмежень виключно повідомчим характером реалізації цього права. Неконституційність положень оспорюваного закону елементарно встановлювалась контрадикцією між повідомчим і дозвільним порядком реалізації цієї свободи.

Суддя
Конституційного Суду України

І. Д. СЛІДЕНКО